Nagy Gábor: Emlékezés Kulcsár Péterre

Olvasva a meghívóban a ma szóba kerülő témákat, bizonyára ismételten az eszünkben járt az alakja, amíg készültünk az előadásunkra. Bizonyára felidéztük valamelyik írását: a visszhang nélkül marad tanulmányát hunokról, magyarokról, agarénusokról az ItK-ban, vagy az Elias Bergerrel foglalkozót, utószavát a humanista történelemszemléletről a Humanista történetírók kötetében, a Brodarics-bemutatót, a Révay-fordítást, és így tovább. A felsorolást azért sem folytatom, mert, ha testi valójában köztünk lenne, akkor – emlékem szerint – bizonyára ránk nézne, legyintene, és annyit mondana: á! Vagy éppen ellenkezőleg? Beszélni kezdene, mondván: „Öregem, te tényleg azt hiszed…?" Ez a következő találkozásunkig titok marad.

A munkásságát már csak azért sem dicsérem, mert azt az itt ülők bizonyára ismerik. Marad egy-két személyes emlék megosztása. Kb. másfél évtizede találkoztam vele először. Lektorom volt, majd doktori témavezetőm és igazi – nem csupán tanrend szerinti – tanárom Miskolcon a Doktori Iskola Szövegtudomány alprogramjában, aztán kollégák lettünk, végül össze is barátkoztunk. Állíthatom mindenesetre, tiltakozni nem tud. Bizonyára több barátja lett holta után, mint az életében volt. Bonfini dekádjainak latin idézése is azt követően sokasodott meg, hogy az általa elkészített monumentális fordítás megjelent, állapította meg egyebek között Tringli István.

Mindenki, akinek ő valamiért végigolvasta egy szövegét, és véleményt mondott róla, bizonyára megerősíti: a figyelme csodálatos volt, a kritikája pedig ezért is hasznos. Amikor megkérdezte tőlem, a levelezős doktorandusától, mivel szeretnék foglalkozni, habozás nélkül válaszoltam: Szamosközyvel. Ültünk a szobájában, egy darabig csöndben volt, és kb. így szólt (in hanc fere sententiam loquutus est): „Az nagyszerű. De Isthvánffi még jobb. Szerintem legyen ő." Én pedig, akinek akkoriban különösen szokása – ha úgy tetszik, munkahelyi ártalma – volt bárkinek bármire azonnal nemet mondani, habozás nélkül igent mondtam. Az óráiról őrzött első emlékeim közé tartozik az irónia. Már csak azért is, mert nem csupán a mestere volt, de – és professzorok között ez bizonyára kevéssé elterjedt – megütközés nélkül fogadta azt is, ha róla szólt a mese. Nem véletlen tehát, hogy az önirónia egy példázataként is az ő szövege jut az eszembe. Az alkalmat egy miskolci tudós társasaság valamelyik összejövetele – magyarul: egy részben oktatókból álló baráti társaság iszom-eszemje – szolgáltatta, a helyszín vagy Horváth Zita lakása, vagy az Egyetem hollóstetői üdülőjének parkja, már nem emlékezem. Inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto: „Öregem, milyen hiú az ember! Egyszer elkezdtem a könyveimet egymás mellé rakosgatni, és büszkén néztem, ahogy megtöltik a polcot, aztán folytattam a következőn. Akkor vettem észre egy másikon egyetlen könyvet, egy 16. századi velencei kiadást. A gerincén a cím: Vergilii opera omnia. Hát kitört belőlem a nevetés, és mindent visszaraktam a helyére."

Igyekezzünk mi is a helyükre tenni a dolgokat, derűsen gondolva közben Kulcsár Péterre!

(Elhangzott a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja Történettudományi Intézete által szervezett „Történetírás Magyarországon a kora újkorban – Kosáry Domokos-emlékkonferencia" megnyitásakor, 2013. június 4-én)